فصلنامه علمی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره چهل ویکم، زمستان ۱۴۰۱- صفحات ۸۰-۶۱

واکاوی و رتبه بندی آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه: رویکرد AHP

نوع مقاله: ترویجی

علی یونسی[۱]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۸/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۹/۸

چکیده

تسهیلات قرض‌الحسنه، یکی از ابزارهای نظام بانکداری اسلامی، برای تجهیز منابع فضای کسب و کار است. این تسهیلات دارای اثرات اقتصادی و غیر اقتصادی متنوعی هستند. همواره این سوال که تسهیلات قرض‌الحسنه چگونگی بر روی اقتصاد اثر می گذارد ذهن سیاستگذاران و تصمیم گیرندگان حوزه مالی را به خود مشغول نموده است. این تحقیق تلاشی است برای شناسایی آثار اقتصادی تسهیلات اعطای قرض‌الحسنه و رتبه بندی آن‌ها.

به همین منظور ابتدا با بررسی مقالات مختلف و ادبیات موجود در حوزه تسهیلات قرض‌الحسنه و آثار اقتصادی آن، تلاش شد تا همه اثرات اقتصادی شناسایی شده تسهیلات قرض‌الحسنه احصاء گردد. سپس با استفاده از تکنیک دلفی و روش AHP مهم ترین آثار اقتصادی احصاء شده مشخص و رتبه بندی گردید.

نتایج تحقیق نشان می دهد اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه به ترتیب بر تأمین نیازهای متنوع مالی مردم، رشد و توسعه، اشتغال، مصرف، توسعه کسب و کار، سرمایه گذاری، تأمین مالی، عدالت اجتماعی، توزیع عادلانه درآمد، توسعه مالی، بهره وری، پس انداز و تولید تاثیر دارد.

علاوه بر این یافته‌های تحقیق تاثیر تسهیلات قرض‌الحسنه بر انتقال پول از طبقات، درآمد سرانه، فقر، نهادسازی، تأمین اجتماعی، فاصله طبقاتی و رکود اقتصادی را تائید نکرد.

کلمات کلیدی: قرض‌الحسنه، آثار اقتصادی، روش AHP

طبقه بندی JEL: I10.، O5،I2

---

۱ استادیار گروه اقتصاد، دانشگاه پیام نور A_younessi@pnu.ac.ir

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

مقدمه

دین در برخورد با زندگی روزمره انسان‌ها و شیوه‌های متداول در بین آدمیان، یکسره از موضع نفی یا اثبات برخورد نکرده، بلکه گاه کاملاً آن‌ها را پذیرفته و تائید کرده است، البته در جایی که وجود آن سیره‌ها با حفظ نظم اجتماعی و تسهیل معیشت مردم منافات نداشته یا به هر مصلحتی دیگر ضروری بوده است. نظیر اکثر احکام و مقررات راجع به قراردادها، گاه نیز این رویه‌ها مفید اما نیازمند اصلاح و بازنگری بوده‌اند که در این‌گونه موارد، شارع با افزودن برخی قیود و شروط، بنای عقلا را پذیرفته و البته برخی سیره‌ها را نیز به دلیل مفاسد و ضررهایی که در برداشته و از دید مردم مخفی مانده یا تحت تأثیر غریزه‌های شخصی و سودجویی آنان قرار گرفته مردود اعلام داشته است.

از همین رو روشهای مختلف تأمین سرمایه برای مدیریت اقتصادی در دین اسلام مورد کنکاش قرار گرفته و شرایط آن‌ها با قواعد فقهی، سنت، قرآن و اجماع محک خورده است و برخی از آن‌ها حام شمرده شده و برخی ترویج گشته است. در این بین قرض‌الحسنه از جمله روش های تأمین مالی اقتصادی است که دین مبین اسلام آن را پذیرفته و برای گسترش آن توصیه های متعددی را ارائه داده است.

هدف این تحقیق بررسی آثار اقتصادی قرض‌الحسنه و رتبه بندی مهم ترین آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه است. ابتدا مفهوم قرض‌الحسنه مورد بحث قرار می گیرد، سپس وضعیت تسهیلات قرض‌الحسنه در ایران و آثار اقتصادی آن ارائه خواهد شد و سپس پیشینه تحقیق تقدیم می گردد. در ادامه تجزیه و تحلیل آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه و رتبه بندی آن انجام شده و در پایان نتیجه‌گیری و پیشنهادات ارائه شده است.

قرض‌الحسنه

قرض‌الحسنه نوع خاصی از قرض است و هر چند جهت فقهی و حقوقی تحت عقد قرض مطرح است و همان احکام را دارد، اما تحقق آن شرایط خاصی دارد که آن را از دیگر موارد قرض جدا می سازد. «تاکید روایات بر توجه داشتن قرض دهنده به ثواب اخروی و یت خدایی داشتن » همچنین «ناپسند بودن قرض گرفتن در نیازهای غیر ضروری » از جمله این شرایط می باشد. بنابراین اگر چه «قرض‌الحسنه » دارای ارکان «قرض » است، اما از جهت شرایط تحقق، لازم است جایگاه آن در بین دیگر رفتارهایی که متون اسلامی برای یک مسلمان ترسیم نموده است، معین شود.

آداب قرض‌الحسنه که معمولا شامل مستحبات و مکروهات این رفتار می باشد، نقش تعیین کننده ای در شکل گیری فرهنگ قرض‌الحسنه دارد.

هنگام انعقاد قرارداد:

- قرض گیرنده نباید نیت عدم باز پرداخت را داشته باشد.
- سند مکتوبی تهیه شود که در صورت نزاع، ملاک قضاوت قرار گیرد.
- امکان اخذ وثیقه از قرض گیرنده وجود دارد.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

هنگام باز پرداخت:

- نسبت به ادای فوری دین تاکید فراوان شده است.
- تشویق به تمدید مهلت پرداخت وام در صورت عدم توانایی وام گیرنده و یا رجوع به دولت اسلامی.
- در کیفیت اخذ وام شان وام گیرنده رعایت شود.
- وام گیرنده، در صورت توانایی و تمایل، باز پرداخت را به صورت نیکوتری انجام دهد.

به جایگاه قرض‌الحسنه در بعضی آیات قرآنی اشاره شده است، از جمله آیه ۲۵ سوره بقره :

"مَّن ذَا الَّذِی یُقْرِضُ اللّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَیُضَـاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا کَثِیرَةً وَاللّهُ یَقْبِضُ وَیَبْصُـطُ وَ إِلَیْهِ تُرْجَعُونَ"

کیست که به خدا قرض نیکو دهد، تا خدا بر آن چند برابر بیفزاید؟ خداست که تنگدستی دهد و توانگری بخشد و شما به سوی او باز گردانده می شوید.

و آیه ۲۰ سوره مزمل:

"وَ أَقْرِضُوا اللّهَ قَرْضاً حَسَناً"

و به خدا قرض نیکو دهید.

قرض‌الحسنه در این آیه ها به معنی کمک کردن، وام، صدقه و انفاق به محتاجان و برادران دینی است. بر اساس شرایط زمانه می توان این مساله را به عنوان قرض دادن عرف نیز در نظر گرفت و به اهمیت جایگاه قرض‌الحسنه در اسلام پی برد.

امام صادق(ع) در بیان اهمیت قرض‌الحسنه فرمود: کسی که مالی را به کسی وام دهد، و مدتی برای (پرداخت) آن معین کند، و آن قرض در مدت معین وصول نشود به ازای هر روز تأخیر، ثواب یک دینار صدقه را برای او خواهد داشت.

در جلد چهارم کتاب «من لایحضره الفقیه» آمده است که پیامبر اکرم(ص) می‌فرماید: «مَنْ أَقْرَضَ مَلْهوفا فَأَحْسَنَ طِلْبَتَهُ اسْتَأْنَفَ الْعَمَلَ وَ أَعْطاهُ اللّه بِکلِّ دِرْهَمٍ أَلْفَ قِنْطارٍ مِنَ الْجَنَّةِ»؛ هر کس به گرفتار و درمانده‌ای قرض بدهد و در پس گرفتن آن خوش‌رفتاری کند[گناهانش پاک شده] اعمالش را دوباره شروع می‌کند و خداوند در برابر هر درهم، هزار قنطار(ثروتی فراوان) در بهشت به او عطا کند.

این آیه می‌فرماید: با انجام کارهای نیک هم چون نماز شب و تلاوت قرآن و رسیدگی به محرومان، مغرور نشوید که باز هم نیاز به استغفار دارید.

این آیه، جامعیت اسلام را از اشک شبانه تا جهاد روزانه، از رابطه با خدا تا کمک به فقرا، از تلاوت قرآن تا سفرهای تجاری و از انجام کارهای خیر همراه با استغفار نمایان می‌کند.

تسهیلات قرض‌الحسنه

تسهیلات قرض‌الحسنه توسط بانکهای تجاری و تخصصی ارائه می شود. بانک قرض‌الحسنه مهر ایران و بانک قرض‌الحسنه رسالت بانکهای تخصصی در حوزه تسهیلات قرض‌الحسنه هستند که همه وجوه خود را در بخش

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

تسهیلات قرض‌الحسنه تخصیص می دهند. اما بانکهای تجاری، بخشی از وجوه خود را به تسهیلات قرض‌الحسنه اختصاص می دهند. البته موسسات اعتباری غیر بانکی و بانکها و موسسات اعتباری غیر دولتی نیز در پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه نقش دارند.

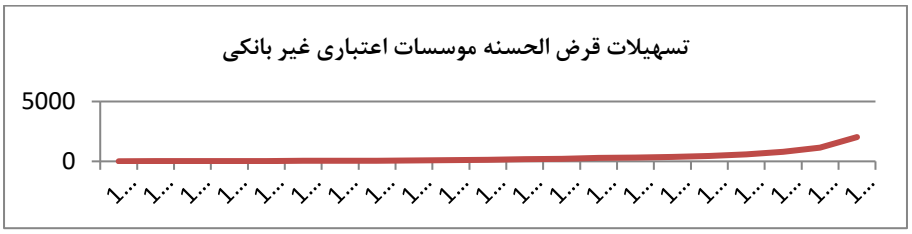

نمودار۱. حجم تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط موسسات اعتباری غیر بانکی(هزارمیلیارد ریال)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا. ا

نمودار شماره ۱ نشان می دهد مقدار تسهیلات قرض‌الحسنه پرداختی توسط موسسات اعتباری غیر بانکی از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۹۹ روند صعودی داتش و برخی سالها دارای شیب تندی است. به طوری که تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی موسسات اعتباری غیر بانکی از ۷،۵ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۷۹ به ۲۰۲۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است.

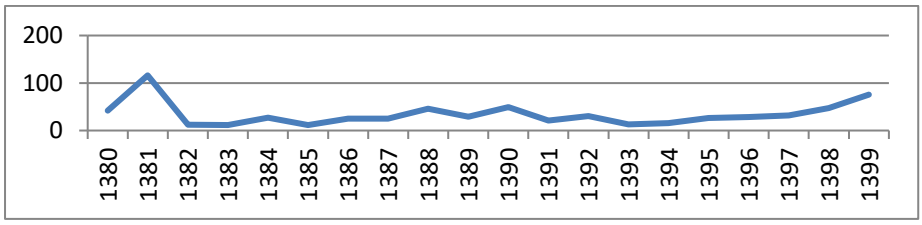

نمودار۲- نرخ رشد تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط موسسات اعتباری غیر بانکی(درصد)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا. ا

نمودار نرخ رشد تسهیلات قرض‌الحسنه پرداختی توسط موسسات اعتباری غیر بانکی نشان می دهد هیچگاه نرخ رشد تسهیلات منفی نبوده و بیشترین نرخ رشد مربوط به سال ۱۳۸۱ با نرخ ۱۱۶ درصد و کمترین آن مربوط به سال ۱۳۸۳ با ۱۱درصد رشد می باشد.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

لذا تسهیلات قرض‌الحسنه پرداختی توسط موسسات اعتباری غیر بانکی در تمام ۲۰ سال اخیر در حال افزایش بوده است.

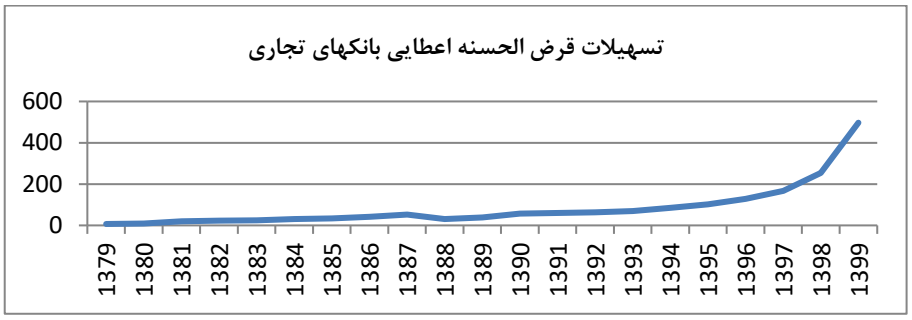

نمودار۳- حجم تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکهای تجاری(هزارمیلیارد ریال)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا.ا

ارزش تسهیلات اعطایی توسط بانک های تجاری نیز در طول ۲۰ سال اخیر به جز یک سال صعودی بوده است. در سال ۱۳۸۸ ارزش تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه در بانکهای تجاری از ۵۲ هزار میلیارد ریال به ۳۰ هزار میلیارد ریال رسیده است اما در سالهای بعدی آن در حال افزایش بوده است. نمودار شماره ۴ رشد تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانک های تجاری را نشان می دهد. بر اساس این نمودار نرخ رشد تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه بانکهای تجاری در سال ۱۳۸۸ منفی بوده است.

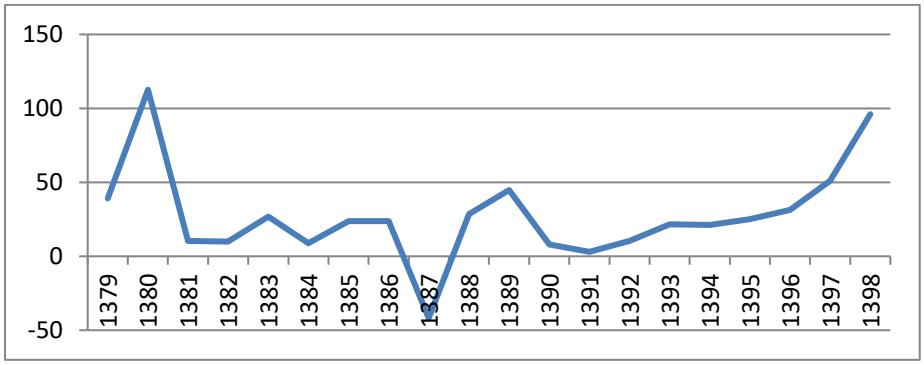

نمودار۴- نرخ رشد تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکهای تجاری(درصد)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا.ا

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

نمودار ۵ تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکهای تخصصی را نشان می دهد. بر اساس این نمودار تسهیلات اعطایی بانکهای تخصصی نیز در ۲۰ سال اخیر صعودی بوده است. نرخ رشد این تسهیلات نشان می دهد در سال ۱۳۹۲ پرداخت تسهیلات با یک کاهش مواجه شده است و پس از آن روند صعودی به خود گرفته است.

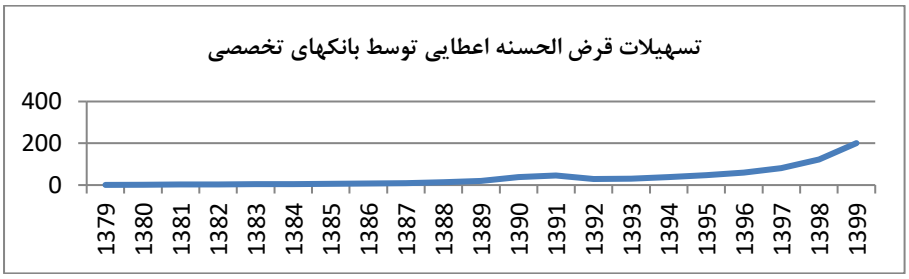

نمودار۵- حجم تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکهای تجاری(هزارمیلیارد ریال)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا.ا

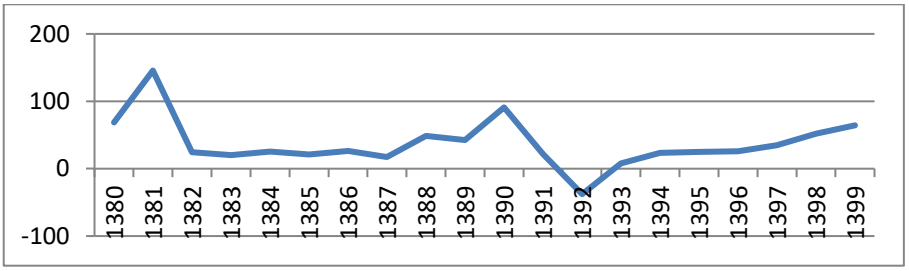

نمودار۶- نرخ رشد تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکهای تخصصی(درصد)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا.ا

حجم تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکها و موسسات غیر دولتی در نمودار ۷ نشان داده شده است. این نمودار نشان می دهد در کنار بانکها و موسسات اعتباری، سایر موسسات غیردولتی نیز در پرداخت تسهیلات قرض‌الحسنه رشد مناسبی داشته اند. نرخ رشد این تسهیلات در نمودار ۷ نشان داده شده است. این نمودار نشان می دهددر سال ۱۳۸۸ رشد چشمگیری در اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه وجود داشته و پس از آن رشد تسهیلات به حالت عادی برگشته است.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

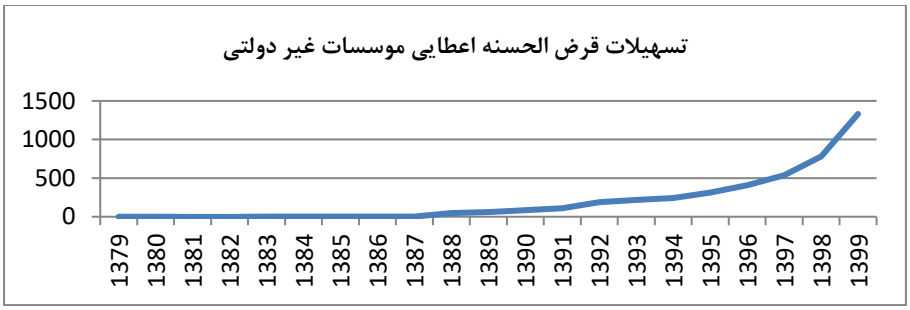

نمودار۷- حجم تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط موسسات غیر دولتی(هزارمیلیارد ریال)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا.ا

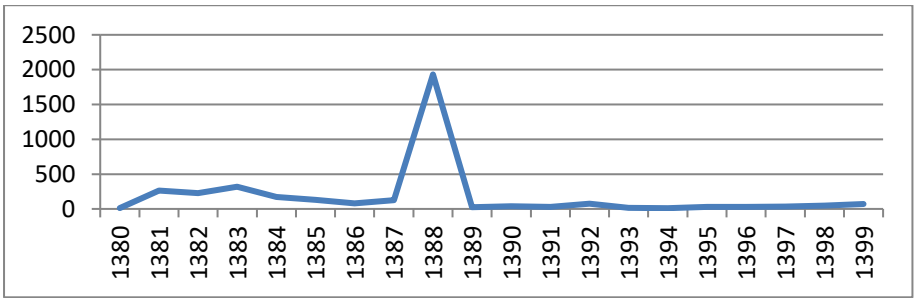

نمودار۸- نرخ رشد تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی توسط بانکهای تخصصی(درصد)

ماخذ: بانک مرکزی ج .ا.ا

جدول ۱- ارزش تسهیلات اعطایی در کشور (هزار میلیارد ریال)

سال	موسسات اعتباری غیربانکی	بانک های تجاری	بانک های تخصصی	بانک و موسسات غیردولتی
۱۳۷۹	۷,۵۰۷۵	۶,۸۳۸۱	۰,۶۶۷۷	۰,۰۰۱۷
۱۳۸۰	۱۰,۶۴۳۸	۹,۵۱۷۸	۱,۱۲۴۱	۰,۰۰۱۹
۱۳۸۱	۲۳,۰۰۱۶	۲۰,۲۳۳۸	۲,۷۶۰۹	۰,۰۰۶۹
۱۳۸۲	۲۵,۷۹۴۹	۲۲,۳۴۰۵	۳,۴۳۱۷	۰,۰۲۲۷
۱۳۸۳	۲۸,۸۰۲۷	۲۴,۵۸۰۴	۴,۱۲۷۱	۰,۰۹۵۲
۱۳۸۴	۳۶,۵۸۰۹	۳۱,۱۵۸۹	۵,۱۶۴۲	۰,۲۵۷۸
۱۳۸۵	۴۰,۷۸۹	۳۳,۹۳۸۸	۶,۲۶۱۹	۰,۵۸۸۳

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

۱۳۸۶	۵۱,۰۱۲۶	۴۲,۰۴۵۷	۷,۹۱۲۳	۱,۰۵۴۶
۱۳۸۷	۶۳,۶۹	۵۲,۰۰۲۵	۹,۲۸۸۹	۲,۳۹۸۶
۱۳۸۸	۹۲,۸۱۳۳	۳۰,۲۹۶۵	۱۳,۷۹۲۳	۴۸,۷۲۴۵
۱۳۸۹	۱۱۹,۵۷۵۵	۳۸,۹۴۶۳	۱۹,۶۵۸۵	۶۰,۹۷۰۷
۱۳۹۰	۱۷۸,۴۸۳۵	۵۶,۴۰۴۶	۳۷,۵۴۵۴	۸۴,۵۳۳۵
۱۳۹۱	۲۱۶,۱۲۹۷	۶۰,۹۲۶۸	۴۵,۶۷۶۳	۱۰۹,۵۲۶۶
۱۳۹۲	۲۸۱,۳۹۴۲	۶۲,۸۱۲۹	۲۸,۳۹۸۶	۱۹۰,۱۸۲۷
۱۳۹۳	۳۱۶,۸۶۱۳	۶۹,۳۶۶	۳۰,۶۳۸۹	۲۱۶,۸۵۶۴
۱۳۹۴	۳۶۵,۹	۸۴,۴	۳۷,۹	۲۴۳,۶
۱۳۹۵	۴۶۲,۷	۱۰۲,۳	۴۷,۳	۳۱۳,۱
۱۳۹۶	۵۹۵,۲	۱۲۷,۹	۵۹,۵	۴۰۷,۸
۱۳۹۷	۷۸۴,۹	۱۶۷,۹	۸۰,۳	۵۳۶,۷
۱۳۹۸	۱۱۵۷,۵	۲۵۳,۶	۱۲۲	۷۸۱,۹
۱۳۹۹	۲۰۲۹,۲	۴۹۷,۱	۲۰۰,۷	۱۳۳۱,۴

ماخذ: بانک مرکزی

پیشینه تحقیق

ایزدخواستی (۱۳۹۷) در مقاله ای با عنوان تأثیر تسهیلات قرض‌الحسنه بر توزیع درآمد در ایران نشان می دهد در نظام اقتصادی اسلام، قرض‌الحسنه به عنوان یکی از شیوه ها و ابزارهای موثر برای کاهش نابرابری توزیع درآمد در نظر گرفته شده است. قرض‌الحسنه همچنین می تواند با انتقال جریان پول از طبقات ثروتمند به طبقات کم درآمد، ایجاد زمینه تغییر الگوی تولید، افزایش اشتغال و تأمین نیازهای طبقات یاد شده نقش مهمی در تثبیت درآمدها بین نیازمندان داشته باشد.

فروغ نژاد و خشنود (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان اوراق قرض‌الحسنه و تأمین مالی کسب و کارهای اجتماعی نشان می دهند استفاده از اوراق قرض‌الحسنه هم منجر به مشارکت مردم و همه اتمام سریع تر پروژه های عمرانی وهم ایجاد اشتغال می گردد.

هادوی نیا و عرب (۱۳۹۵) در مقاله ای با عنوان بررسی مزایا و آثار اجتماعی و اقتصادی اوراق قرض‌الحسنه نشان دادند قرض‌الحسنه دربردارنده مزایایی چون شفافیت و هماهنگی با ماهیت قرض‌الحسنه، اجتناب از ربا، فقرزدایی، تأمین مالی پروژه های کلان و عمومی، قابلیت انعطاف، قدرت نقدینگی، استفاده به عنوان وثیقه، مدیریت ریسک، جنبه بین المللی پیداکردن قرض‌الحسنه می باشد. همچنین مقاله، به بررسی تاثیر اوراق قرض‌الحسنه بر متغیر های اقتصادی از جمله مصرف، پس انداز، توزیع درآمد، بخش پولی، اشتغال، سرمایه انسانی و هزینه های تولید پرداخته

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

است. بنابراین با توجه به مزایا و آثار اجتماعی و اقتصادی عنوان شده، چنانچه اوراق قرض‌الحسنه به صورت صحیح به کارگرفته شود، نقش قابل توجهی در حل مشکلات اجتماعی و اقتصادی جامعه خواهد داشت.

هادوی و کمیجانی (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان درآمدی بر جایگاه قرض‌الحسنه در اسلام و اثرات اقتصادی آن آثار اقتصادی قرض‌الحسنه را تأمین اجتماعی، کاهش فاصله اجتماعی، بهبود مصرف و پس انداز و اصلاح توزیع درآمد معرفی می کنند.

یزدانی (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان قرض‌الحسنه ونقش آن در رفع نیازهای اجتماعی و اقتصادی نشان دادند قرض‌الحسنه بر مصرف، پس انداز، خلق پول و سایر متغیرهای اقتصادی تاثیر دارد و بارزترین آثار مثبت قرض‌الحسنه بر متغیرهای اقتصادی اثر آن بر پس انداز می باشد که تأمین امنیت اقتصادی را در بر دارد.

حسن زاده و همکاران (۱۳۸۵) در تحقیقی با عنوان بررسی آثار اعتبارات خرد در کاهش فقر و نابرابری درآمدی نشان داده است این اعتبارات بر روی فقر و درآمد سرانه موثر بوده اما این تاثیر چشمگیر نبوده است. در واقع اگر تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه را نیز در زمره اعتبارات خرد در نظر بگیریم می توان گفت این تسهیلات بر روی کاهش فقر و افزایش درآمد سرانه موثر است.

حشمتی مولایی (۱۳۸۸) در مطالعه ای با عنوان تاثیر عملکرد صندوقهای قرض‌الحسنه بر توسعه مالی نشان می دهد که تسهیلات قرض‌الحسنه بر توسعه مالی تاثیر مثبتی دارد و این تاثیر در برخی استانها بیشتر است.

ابو نوری و قاسمی (۱۳۸۶)، در تحقیقی با عنوان ارزیابی اثر ارزش‌افزوده قرض‌الحسنه بر توزیع درآمد (با استفاده از داده‌های پانل بین استانی) توضیح می دهند که تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه در اغلب استانهای کشور باعث کاهش نابرابری درآمدی و بهبود توزیع درآمد شده است.

عرب مازار و کیقبادی (۱۳۸۵) در مقاله خود با عنوان جایگاه قرض‌الحسنه در نظام بانکی ایران نشان دادند سهم قض الحسنه در نظام بانکی ایران به جایگاه مطلب و شایسته خود نرسیده است. ه چند تحقیق حاضر برای دوره بعد از این مطالعه است و روند رشد تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه رشد بهتری داشته است.

حبیبیان (۱۳۸۱) در مقاله ای با عنوان قرض‌الحسنه و راهبردهای توسعه اقتصادی توضیح می دهند که قرض‌الحسنه با مصرف، پس انداز و خلق پول رابطه دارد. همچنین این مقاله نشان می دهد قرض‌الحسنه با راهبردهای توسعه همچون راهبرد پولی، راهبرد اقتصاد باز، راهبرد صنعتی شدن، راهبرد انقلاب سبز و راهبرد تأمین نیازهای اساسی مرتبط است.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه

با واکاوی کلیه مقالات منتشر شده در مورد آثار اقتصادی قرض‌الحسنه، مهمترین آثار را می توان به شرح جدول زیر احصاءنمود. پس از احصاء مهمترین آثار اقتصادی تسهیلات اعطایی قرض‌الحسنه، امکان رتبه بندی آن با استفاده از روش AHP[۱] امکان پذیر خواهد شد.

جدول ۲- مهمترین آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه

ردیف	آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه	نوع اثر	مأخذ
۱	اثر بر توزیع عادلانه درآمد	بهبود توزیع عادلانه درآمد	ابو نوری(۱۳۸۶) و ایزد خواستی (۱۳۷۹)
۲	اثر بر مصرف	افزایش سطوح مصرف	یزدانی (۱۳۹۰)
۳	انتقال جریان پول از طبقات	از طبقات ثروتمند به کم درآمد	ایزد خواستی (۱۳۷۹)
۴	اشتغال	افزایش اشتغال	ایزد خواستی (۱۳۷۹)
۵	تأمین نیاز	تأمین نیاز طبقات کم درآمد	ایزد خواستی (۱۳۷۹)
۶	رشد و توسعه	تاثیر مثبت بر راهبردهای توزیع مجدد	حبیبیان (۱۳۸۱)
۷	درآمد سرانه	افزایش درآمد سرانه	حسن زاده و همکاران(۱۳۸۵)
۸	عدالت اجتماعی	ارتقاء سطح عدالت اجتماعی	حسن زاده و همکاران(۱۳۸۵)
۹	توسعه مالی	تاثیر مثبت بر توسعه مالی	حشمتی مولایی(۱۳۸۸)
۱۰	تأمین مالی	تقویت تأمین مالی	حشمتی مولایی(۱۳۸۸)
۱۱	توسعه کسب و کار	اثر مثبت بر توسعه کسب و کار	حشمتی مولایی(۱۳۸۸)
۱۲	سرمایه گذاری	افزایش سرمایه گذاری	فروغ نژاد (۱۳۹۶)

۱ Analytical Hierarchy Process

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

۱۳	بهره وری	ارتقاء بهره وری	فروغ نژاد (۱۳۹۶)
۱۴	فقر	کاهش تنگناهای فقرا	فروغ نژاد (۱۳۹۶)
۱۵	نهادسازی	تقویت اعتقادات در جهت تأمین مالی	فروغ نژاد (۱۳۹۶)
۱۶	تأمین اجتماعی	بهبود شاخص های تأمین اجتماعی	کمیجانی و هادوی نیا (۱۳۹۲)
۱۷	فاصله طبقاتی	کاهش فاصله طبقاتی	کمیجانی و هادوی نیا (۱۳۹۲)
۱۸	پس انداز	افزایش سطح پس انداز	کمیجانی و هادوی نیا (۱۳۹۲)
۱۹	رکود اقتصادی	کاهش رکود اقتصادی	یزدانی (۱۳۹۰)
۲۰	تولید	افزایش سطح تولید	یزدانی (۱۳۹۰)

مأخذ: مقالات مرتبط

پس از احصاء آثار اقتصادی اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه باید مهمترین آثار اقتصاد شناسایی گردد. لذا برای این منظور از تکنیکی دلفی و روش AHP در ادامه استفاده خواهد شد.

تجزیه و تحلیل

در این مقاله با استفاده از تکنیک دلفی و روش AHP مهم ترین اثرات اقتصادی اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه موردبررسی قرار گرفته شده است. روش دلفی عمدتا با هدف کشف ایده های خلاقانه و قابل اطمینان و یا تهیه اطلاعاتی مناسب به منظور تصمیم گیری مورد استفاده قرار می گیرد. این روش به منظور بررسی نگرش‌ها و قضاوت‌های افراد و گروه‌های متخصص و نیز ایجاد هماهنگی بین دیدگاهها، به نظرسنجی از افراد می پردازد. این نظرسنجی‌ها با استفاده از پرسشنامه و بدون الزام افراد به حضور در محلی معین، طی چندین مرحله انجام می‌شود. در پایان جمع بندی، ارزش‌گذاری و تحلیل مجموعه دیدگاه‌ها و نظرهای افراد، مبنای هدف‌گذاری، تدوین برنامه و یا تصمیم‌گیری قرار می گیرد.

در روش دلفی اولین گام این هست که افراد متخصص در زمینه مورد نظر مشخص شوند. گزینش اعضای واجد شرایط برای پانل دلفی از مهم ترین مراحل این روش به حساب می آید؛ زیرا اعتبار نتایج کار بستگی به شایستگی و تخصص این افراد دارد این افراد در دلفی بر اساس روش نمونه گیری غیر احتمالی تعیین می‌شوند یکی از روشهای مورد استفاده در این نوع نمونه گیری، هدفمند یا قضاوتی است یعنی اینکه فرد باید دنبال افرادی بگردد که با موضوع مساله آشنایی دارند.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

اعداد افراد خبره نیز از موارد بسیار مهم است که در روش دلفی باید مورد توجه قرار گیرد که در مقالات مختلف و معتبر به تعداد بین ۱۰ تا ۲۰ نفر اشاره کرده است. تعداد راندهای دلفی نیز در پژوهش‌ها متفاوت می باشد با این حال مقالات و پژوهش ها تعداد ۳ راند را برای دلفی مناسب دانسته اند. در تمامی مراحل تکنیک دلفی میزان اهمیت عوامل در قالب طیف لیکرت (تاثیر بسیار کم: ۱)، (تاثیر کم: ۲)، (تاثیر متوسط: ۳)، (تاثیر زیاد: ۴) و (تاثیر بسیار زیاد: ۵) صورت می گیرد.

در این تحقیق با استفاده از نظرات خبرگان در حوزه اقتصاد شامل اساتید دانشگاه و مدیران بانکها به بررسی مهم ترین آثار اقتصادی اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه پرداخته شده است. نتایج غربالگری مهمترین آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه در جدول (۳) ارائه شده است. در این جدول درجه اهمیت عوامل موثر اولیه منتخب ارائه شده است. در این حالت فقط عواملی موثر و مناسب تشخیص داده می شوند که درجه اهمیت بالاتر از ۴ کسب کرده باشند.

جدول ۳- غربالگری مهمترین آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه

ردیف	آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه	امتیاز	نتیجه	کد
۱	اثر بر توزیع عادلانه درآمد	۴,۱۵	قبول	c_1
۲	اثر بر مصرف	۴,۷	قبول	c_2
۳	انتقال جریان پول از طبقات	۲,۳	رد	c_3
۴	اشتغال	۴,۸	قبول	c_4
۵	تأمین نیاز	۵	قبول	c_5
۶	رشد و توسعه	۴,۶	قبول	c_6
۷	درآمد سرانه	۳,۶	رد	c_7
۸	عدالت اجتماعی	۴,۲	قبول	c_8
۹	توسعه مالی	۴,۵	قبول	c_9
۱۰	تأمین مالی	۵,۳۸	قبول	c_{10}
۱۱	توسعه کسب و کار	۵,۳	قبول	c_{11}
۱۲	سرمایه گذاری	۵	قبول	c_{12}
۱۳	بهره وری	۴,۲۸	قبول	c_{13}
۱۴	فقر	۲,۳۶	رد	c_{14}
۱۵	نهادسازی	۲,۲۵	رد	c_{15}
۱۶	تأمین اجتماعی	۳	رد	c_{16}

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

۱۷	فاصله طبقاتی	۲,۲۸	رد	c_{17}
۱۸	پس انداز	۴,۲۵	قبول	c_{18}
۱۹	رکود اقتصادی	۳,۲۵	رد	c_{19}
۲۰	تولید	۴,۳۶	قبول	c_{20}

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در غربالگری اولیه مشخص شد تاثیر اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه بر روی انتقال جریان پول از طبقات، درآمد سرانه، فقر، نهادسازی، تأمین اجتماعی، فاصله طبقاتی و رکود اقتصادی موثر تشخیص داده نشده است.

در ادامه باید ماتریس های زوجی عناصر استخراج شود. برای تکمیل ماتریس های زوجی از خبرگان خواسته شد ترجیح سطر به ستون را با مقادیر کلامی تکمیل نمایند و سپس در جهت کمی سازی این مقادیر از طیف کلاسیک ۹-۱ استفاده گردید.

جدول ۴- ماتریس مقایسات زوجی

	c_1	c_2	c_4	c_5	c_6	c_8	c_9	c_{10}	c_{11}	c_{12}	c_{13}	c_{18}	c_{20}
c_1	۱												
c_2		۱											
c_4			۱										
c_5				۱									
c_6					۱								
c_8						۱							
c_9							۱						
c_{10}								۱					
c_{11}									۱				
c_{12}										۱			
c_{13}											۱		
c_{18}												۱	
c_{20}													۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بر اساس طیف کلاسیک ۹-۱ داریم:

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

جدول ۵- طیف کلاسیک ۹-۱

شرح	تعریف	درجه اهمیت
دو عنصر به طور یکسان در فعالیت صحیح هستند	اهمیت یکسان	۱
یک عنصر نسبت به عنصر دیگر تا حدی ترجیح داده می‌شود	نسبتاً مرجع	۳
یک عنصر نسبت به عنصر دیگر کاملاً ترجیح داده می شود	اهمیت شدید	۵
یک عنصر به عنصر دیگر بسیار زیاد ترجیح داده می‌شود و در عمل هم ثابت می شود	اهمیت فوق العاده زیاد	۹
هنگامی که فعالیت *i* با *j* مقایسه می‌شود یکی از اعداد بالا به آن اختصاص می یابد هنگام مقایسه فعالیت *j* با *i* معکوس آن عدد اختصاص می یابد	ارزشهای بینابین در قضاوت	۸و۶و۴و۲

مأخذ: عادل آذر و رجب زاده

نتایج بدست آمده برای ماتریس زوجی به شرح زیر است:

جدول ۶- ماتریس مقایسات زوجی

	c_1	c_2	c_4	c_5	c_6	c_8	c_9	c_{10}	c_{11}	c_{12}	c_{13}	c_{18}	c_{20}
c_1	۱	۳	۳,۱	۳,۳	۳,۹	۳,۶	۲,۳	۲,۷۵	۲,۲۵	۳,۱	۲,۱	۲	۳,۲
c_2	۰,۳	۱	۳,۷۵	۳,۶	۴	۲,۵	۲,۷۵	۳,۱	۳,۳	۳	۲,۵	۲,۱	۴
c_4	۰,۵	۰,۲۵	۱	۴	۴,۲۵	۳	۳,۲	۳,۱	۴,۱	۴	۳	۳,۲	۳,۵
c_5	۰,۴	۰,۴۷	۰,۲۹	۱	۷	۷,۵	۹	۷,۲۵	۷	۹	۵,۵	۵,۷	۷
c_6	۰,۳	۰,۴۰	۰,۳۱	۰,۱۴	۱	۲,۵	۲,۳	۲,۱	۱,۹	۲	۲,۱	۱,۸	۲
c_8	۰,۴	۰,۳۳	۰,۳۳	۰,۱۷	۰,۵	۱	۲,۸	۲,۳	۲,۵	۲	۳,۱	۲,۷	۱,۹
c_9	۰,۳	۰,۳۰	۰,۲۵	۰,۱۸	۰,۵۶	۰,۵۳	۱	۲	۱,۹	۱,۸	۱,۵	۲	۱,۷
c_{10}	۰,۴	۰,۳۲	۰,۲۴	۰,۱۱	۰,۴۸	۰,۳۶	۰,۵۶	۱	۵	۵,۵	۴,۷	۴,۹	۵,۲
c_{11}	۰,۲	۰.۶	۰,۳۲	۰,۱۴	۰,۵	۰,۳۲	۰,۵	۰,۱۹	۱	۵	۴,۵	۴,۵	۵
c_{12}	۰,۲	۰,۴	۰,۳۱	۰,۱۴	۰,۵۳	۰,۴	۰,۶۷	۰,۲۰	۰,۲۰	۱	۴	۴	۴,۵
c_{13}	۰,۳	۰,۲۵	۰,۳۳	۰,۱۱	۰,۴۸	۰,۴	۰,۵۶	۰,۲۱	۰,۲۲	۰,۲	۱	۲,۸	۲,۵
c_{18}	۰,۳	۰,۲۸	۰,۲۴	۰,۱۳	۰,۴۳	۰,۴۳	۰,۵۳	۰,۱۸	۰,۲۲	۰,۲	۰,۴	۱	۲,۹
c_{20}	۰,۳	۰,۲۷	۰,۲۵	۰,۱۴	۰,۴	۰,۳۶	۰,۵	۰,۲۰	۰,۲۰	۰,۲	۰,۳	۲,۵	۱

مأخذ: محاسبات محقق

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

در ادامه باید ابرماتریس وزن دار را محاسبه نمود. به این منظور ابتدا ابرماتریس بی وزن را محاسبه می نماییم. برای محاسبه ابر ماتریس بی وزن می بایست ابتدا ماتریسی بهنجار شده را محاسبه نمود و سپس وزن های بدست آمده از ماتریس مقایسه زوجی را در ساختار ابر ماتریس روش فرایند تحلیل شبکه قرار داد. ماتریس بهنجار شده در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۷- ماتریس بهنجار شده

	c_1	c_2	c_4	c_5	c_6	c_8	c_9	c_{10}	c_{11}	c_{12}	c_{13}	c_{18}	c_{20}	متوسط
c_1	۰,۱۹	۰,۳۹	۰,۲۹	۰,۲۵	۰,۱۶	۰,۱۶	۰,۰۹	۰,۱۱	۰,۰۸	۰,۰۸	۰,۰۶	۰,۰۵	۰,۰۷	۱,۹۸
c_2	۰,۰۶	۰,۱۳	۰,۳۵	۰,۲۷	۰,۱۷	۰,۱۱	۰,۱۰	۰,۱۳	۰,۱۱	۰,۰۸	۰,۰۷	۰,۰۵	۰,۰۹	۱,۷۲
c_4	۰,۰۹	۰,۰۳	۰,۰۹	۰,۳۰	۰,۱۸	۰,۱۳	۰,۱۲	۰,۱۳	۰,۱۴	۰,۱۱	۰,۰۹	۰,۰۸	۰,۰۸	۱,۵۷
c_5	۰,۰۹	۰,۰۶	۰,۰۳	۰,۰۸	۰,۲۹	۰,۳۳	۰,۳۴	۰,۲۹	۰,۲۳	۰,۲۴	۰,۱۶	۰,۱۵	۰,۱۶	۲,۴۴
c_6	۰,۰۶	۰,۰۵	۰,۰۳	۰,۰۱	۰,۰۴	۰,۱۱	۰,۰۹	۰,۰۹	۰,۰۶	۰,۰۵	۰,۰۶	۰,۰۵	۰,۰۴	۰,۷۴
c_8	۰,۰۸	۰,۰۴	۰,۰۳	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۴	۰,۱۰	۰,۰۹	۰,۰۸	۰,۰۵	۰,۰۹	۰,۰۷	۰,۰۴	۰,۷۷
c_9	۰,۰۷	۰,۰۴	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۴	۰,۰۸	۰,۰۶	۰,۰۵	۰,۰۴	۰,۰۵	۰,۰۴	۰,۵۵
c_{10}	۰,۰۸	۰,۰۴	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۴	۰,۱۷	۰,۱۵	۰,۱۴	۰,۱۲	۰,۱۲	۰,۹۵
c_{11}	۰,۰۵	۰,۰۵	۰,۰۳	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۳	۰,۱۳	۰,۱۳	۰,۱۱	۰,۱۱	۰,۷۳
c_{12}	۰,۰۵	۰,۰۵	۰,۰۳	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۳	۰,۱۱	۰,۱۰	۰,۱۰	۰,۵۷
c_{13}	۰,۰۶	۰,۰۳	۰,۰۳	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۳	۰,۰۷	۰,۰۶	۰,۳۷
c_{18}	۰,۰۶	۰,۰۴	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۳	۰,۰۷	۰,۳۱
c_{20}	۰,۰۶	۰,۰۳	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۲	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۱	۰,۰۶	۰,۰۲	۰,۳۰

ماخذ: محاسبات محقق

پس از محاسبه ماتریس بهنجار شده (ابرماتریس بی وزن)، ابر ماتریس وزن دار را محاسبه می کنیم. جدول ۸ نشان دهنده ابر ماتریس وزن دار است.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

جدول ۸- ابر ماتریس وزن دار

	c_1	c_2	c_4	c_5	c_6	c_8	c_9	c_{10}	c_{11}	c_{12}	c_{13}	c_{18}	c_{20}	جمع
c_1	۰,۳۰	۰,۹۳	۱,۱۳	۱,۸۸	۲,۸۳	۳,۴۱	۱,۲۷	۲,۱۳	۱,۶۷	۷,۵۷	۳,۳۱	۳,۴۵	۶,۳۳	۳۶,۲۱
c_2	۰,۳۱	۳,۰۰	۱۱,۶۳	۱۱,۸۸	۱۵,۶۰	۰,۹	۶,۳۳	۸,۵۳	۷,۴۳	۹,۳۰	۵,۲۸	۴,۳۰	۱۲,۸۰	۱۰۵,۳۷
c_4	۰,۱۶	۰,۲۵	۳,۷۵	۱۴,۴۰	۱۷,۰۰	۷,۵	۸,۸	۹,۶۱	۱۳,۵۳	۱۲,۰۰	۷,۵۰	۶,۸۸	۱۴,۰۰	۱۱۵,۳۸
c_5	۰,۲۴	۰,۱۲	۰,۲۹	۴,۰۰	۲۹,۷۵	۲۲,۵	۲۸,۸	۲۲,۴	۲۸,۷۰	۳۶,۰۰	۱۶,۵۰	۱۸,۴۰	۲۴,۵۰	۲۳۲,۲۶
c_6	۰,۱۵	۰,۱۹	۰,۰۹	۰,۱۴	۷,۰۰	۱۸,۷۵	۲۰,۷	۱۵,۲	۱۳,۳	۱۸,۰۰	۱۱,۵۵	۱۰,۳۵	۱۴,۰۰	۱۲۹,۴۵
c_8	۰,۱	۰,۱۳	۰,۱۰	۰,۰۲	۰,۵۰	۲,۵	۶,۴۴	۴,۸	۴,۷	۴	۶,۵۱	۴,۹۵	۳,۸۰	۳۸,۶۹
c_9	۰,۱	۰,۱	۰,۰۸	۰,۰۳	۰,۲۸	۰,۵۳	۲,۸	۴,۶	۴,۷	۳,۶	۴,۶۵	۵,۵۰	۳,۲۳	۳۰,۳۱
c_{10}	۰,۱	۰,۱	۰,۰۶	۰,۰۲	۰,۲۶	۰,۱	۰,۵۹	۲	۹,۵	۹,۹	۷,۱۳	۹,۸	۸,۹۳	۴۸,۶۳
c_{11}	۰,۱	۰,۱	۰,۰۸	۰,۰۲	۰,۲۴	۰,۱	۰,۲۹	۰,۱	۵	۲۷,۵	۲۱,۸	۲۲,۰۵	۲۶,۳۵	۱۰۳,۳۵
c_{12}	۰,۰۷	۰,۱۵	۰,۱۰	۰,۰۲	۰,۲۶	۰,۱۶	۰,۳۳	۰,۰۴	۰,۲۰	۵,۰۰	۱۸,۰۰	۱۸,۰۰	۲۲,۵۰	۶۴,۸۳
c_{13}	۰,۰۸	۰,۱۰	۰,۱۰	۰,۰۲	۰,۲۵	۰,۲	۰,۳۷	۰,۰۴	۰,۰۴	۰,۲۲	۴,۰۰	۱۱,۲۰	۱۱,۲۵	۲۷,۸۸
c_{18}	۰,۱۰	۰,۰۷	۰,۰۸	۰,۰۱	۰,۲۱	۰,۱	۰,۲	۰,۰۴	۰,۰۵	۰,۰۶	۰,۴۰	۲,۸۰	۷,۲۵	۱۱,۵۳
c_{20}	۰,۱۱	۰,۰۷	۰,۰۶	۰,۰۲	۰,۱۷	۰,۱	۰,۲	۰,۰۴	۰,۰۴	۰,۰۶	۰,۱۴	۲,۵۰	۲,۹۰	۶,۵۴

ماخذ: محاسبات محقق

بر اساس اطلاعات ستون آخر ابرماتریس وزن دار مهم ترین اثرات اقتصادی اعطای تسهیلات قرض‌الحسنه بدست می آید.

بر اساس این ماتریس بیشترین مقدار ستون آخر عدد ۲۳۲ است و نشان می دهد متغیر c_5 که نشان دهنده تأمین نیاز است مهم ترین اثر اقتصادی قرض‌الحسنه در اقتصاد است. بر اساس نتایج ابر ماتریس وزن دار سایر اثرات اقتصادی مهم تسهیلات قرض‌الحسنه را می توان در جدول زیر نشان داد.

جدول ۹- مهم ترین آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه

ردیف	آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه	وزن	اولویت	کد
۱	اثر بر توزیع عادلانه درآمد	۳۶,۲۱	۹	c_1
۲	اثر بر مصرف	۱۰۵,۳۷	۴	c_2
۳	اشتغال	۱۱۵,۳۸	۳	c_4

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

۴	تأمین نیاز	۲۳۲,۲۶	۱	c_5
۵	رشد و توسعه	۱۲۹,۴۵	۲	c_6
۶	عدالت اجتماعی	۳۸,۶۳	۸	c_8
۷	توسعه مالی	۳۰,۳	۱۰	c_9
۸	تأمین مالی	۴۸,۶	۷	c_{10}
۹	توسعه کسب و کار	۱۰۳,۳۵	۵	c_{11}
۱۰	سرمایه گذاری	۶۴,۸۳	۶	c_{12}
۱۱	بهره وری	۲۷,۸۸	۱۱	c_{13}
۱۲	پس انداز	۱۱,۵۳	۱۲	c_{18}
۱۳	تولید	۶,۵۴	۱۳	c_{20}

ماخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

با توجه به جدول شماره ۹ مشخص می شود که مهم ترین آثار اقتصادی قرض‌الحسنه را می توان به صورت زیر ارائه نمود.

-تأمین نیازهای گوناگون توسط مردم از مهم ترین آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه است. معمولا گرفتن وام از بانکها با عناوین مشخص و محدودیت استفاده از آن در سایر امور باعث می شود مردم بتوانند با استفاده از تسهیلات قرض‌الحسنه نیازهای خود را بدون نگرانی شرعی مورد استفاده قرار دهند و این آرامش خاطر ارزشمندی را به مردم می دهد.

-رشد و توسعه اقتصادی مهم ترین تاثیر دیگر قرض‌الحسنه بر اقتصاد است. تسهیلات قرض‌الحسنه از طریق هدایت سرمایه گذاری ها به سمت تولید موجبات افزایش حجم تولیدات را فراهم می نمایند و این بر روی رشد و توسعه اثر مستقیم دارد.

-تاثیر مثبت تسهیلات قرض‌الحسنه بر روی اشتغال سومین عامل مهم و موثر بر روی اقتصاد است. هدایت تسهیلات به سمت تولید و تاثیر مثبت بر رشد و توسعه نوید بخش افزایش اشتغال است که این مهم در اینجا به خوبی خود را نشان می دهد.

-اثر بر مصرف چهارمین تاثیر تسهیلات قرض السنه در اقتصاد است. همواره مصرف بیشتر چه از کالاهای مصرفی چه سرمایه ای تابع منابع مالی است که قرض‌الحسنه به عنوان یک منبع ارزان موجب افزایش تقاضا و مصرف در اقتصاد می شود. البته خروج از رکود هم به عنوان یکی از اثرات

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

اقتصادی قرض‌الحسنه مطرح است که در این مقاله از نظر خبرگان به عنوان یک متغیر موثر شناخته نشد.

-پنجمین اثر اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه توسعه کسب و کار است. طبیعی است که افزایش مصرف و رشد و توسعه منجر به توسعه کسب و کارها خواهد بود.

-ششمین اثر اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه اثر بر روی سرمایه گذاری است. یعنی تسهیلات قرض‌الحسنه موجب افزایش سرمایه گذاری در اقتصاد می گردد.

-تأمین مالی هفتمین اثر اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه است که زمینه ساز، سرمایه گذاری، افزایش مصرف، افزایش تولید و رشد و توسعه خواهد بود.

-عدالت اجتماعی در بین عوامل مهم اقتصادی ناشی از تسهیلات قرض‌الحسنه جایگاه هشتم را به خود اختصاص داده است. به نظر می رسد لازم است اعطای تسهیلات به گونه ای باشد که جایگاه عدالت اجتماعی بهبود یابد. هر چند نتایج مقاله تائید می کند که عدالت اجتماعی یکی از مهم ترین اثرات اقتصادی قرض‌الحسنه می باشد.

-نهمین اثر اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه، اثر بر توزیع عادلانه درآمد است. یعنی اگر چه تسهیلات قرض‌الحسنه بر روی توزیع عادلانه درآمد تناثیر دارد اما این تاثیر رتبه نهم را به خود اختصاص دادهش ات. لذا باید به شیوه هایی اندیشید که اثر قرض‌الحسنه برتوزیع عادلانه درآمدا داشته باشد.

-دهمین اثر تسهیلات قرض‌الحسنه تاثیر بر توسعه مالی است. یعنی اسن تسهیلات سیستم مالس کشور را نیز بهبود بخشیده اند. البته چون توسعه مالی تحت تاثیر متغیرهای متنوعی است این تاثیر در رتبه دهم اثرگذاری قرار دارد.

-تاثیر بر بهره وری در رتبه یازدهم آثار اقتصادی تسهیلات قرض‌الحسنه قرار دارد. اثر تسهیلات قرض‌الحسنه بر پس انداز و تولید نیز در رتبه های دوازدهم و سیزدهم قرار دارد. قرار داشتن تولید در رتبه آخر به این دلیل است که تولید تحت تاثیر متغیرهای متنوعی قراردارد و تأمین مالی یکی از آن متغیرها است. به خصوص شرایط اقتصادی خاص کشور در چند سال اخیر و نوسانات ارزی باعث شده هر چند تسهیلات قرض‌الحسنه بر تولید تاثیر داشته اما فقط نقش ان تأمین مالی بوده و منجر به حفظ اشتغال شده اما به دلیل غالب بودن اثر سایر متغیرها تاثیر در رتبه اخر اثرگذاری قرار گرفته است.

یافته‌های مقاله، اثر تسهیلات قرض‌الحسنه بر انتقال پول از طبقات، درآمد سرانه، فقر، نهادسازی، تأمین اجتماعی، فاصله طبقاتی و رکود اقتصادی را تائید نکرد. این نتیجه‌گیری ناشی از بی‌اثری تسهیلات قرض‌الحسنه بر این متغیرها نیست بلکه، چون عوامل متعدد دیگری نیز بر آن‌ها

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

تأثیر دارند که وزن بیشتری نسبت به تسهیلات قرض‌الحسنه دارند و در این تحقیق موردبررسی قرار نگرفتند اثر تسهیلات قرض‌الحسنه نتوانسته تغییرات مؤثری بر روی آن‌ها ایجاد نماید.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]

منابع

۱. ابو نوری اسماعیل، قاسمی تازه‌آبادی افسانه (۱۳۸۶)، ارزیابی اثر ارزش‌افزوده قرض‌الحسنه بر توزیع

۲. درآمد (با استفاده از داده‌های پانل بین استانی)، اقتصاد اسلامی، (۲۸)۷، ۱۶۴-۱۳۹.

۳. ایزدخواستی حجت (۱۳۹۷)، تأثیر تسهیلات قرض‌الحسنه بر توزیع درآمد در ایران. جستارهای اقتصادی، (۳۰)۱۵، ۵۰-۲۹.

۴. حبیبیان نقیبی، مجید (۱۳۸۱)، قرض‌الحسنه و راهبردهای توسعه اقتصادی، نامه مفید، ۲۳-۱۵۰.

۵. حسن زاده علی، ازوجی علاالدین، قویدل صالح (۱۳۸۵)، بررسی آثار اعتبارات خرد در کاهش فقر و نابرابری های درآمدی، اقتصاد اسلامی، ۲۱، ۶۸-۴۵.

۶. حشمتی مولایی حسین (۱۳۸۸)، تاثیر عملکرد صندوقهای قرض‌الحسنه بر توسعه مالی، پژوهشنامه اقتصادی، ۶، ۱۰۹-۱۳۸.

۷. عرب مازار عباس، کیقبادی سعید (۱۳۸۵)، جایگاه قرض‌الحسنه در نظام بانکی ایران، اقتصاد اسلامی، (۲۲)۶، ۴۶-۱۳.

۸. فروغ نژاد حیدر، خوشنود مهدی(۱۳۹۶)، اوراق قرض‌الحسنه و تأمین مالی کسب و کارهای اجتماعی. تحقیقات مالی اسلامی، (۲)۶، ۶۶-۳۵.

۹. کمیجانی، اکبر و هادوی نیا، علی اصغر (۱۳۹۲)، در آمدی بر جایگاه قرض‌الحسنه در اسلام و اثرات اقتصادی آن، فصلنامه نامه مفید، ۱۵-۱.

۱۰. هادوی نیا، علی اصغر و عرب بافرانی، بهنام (۱۳۹۵)، بررسی مزایا و آثار اجتماعی و اقتصادی اوراق قرض‌الحسنه، فصلنامه علمی _ترویجی اقتصاد و بانکداری اسلامی، شماره شانزدهم، صفحات ۳۶-۷.

۱۱. یزدانی، مریم (۱۳۹۰)، قرض‌الحسنه ونقش آن در رفع نیازهای اجتماعی و اقتصادی، مجله اقتصادی - ماهنامه بررسی مسائل و سیاستهای اقتصادی، شماره های ۵ و ۶، صفحات ۲۹-۴۰.

[Downloaded from mieaoi.ir on 2024-01-28]